

12 | KOBYLISY – NEJEN NEJKRÁSNEJŠÍ PRAŽSKÉ SÍDLIŠTĚ ĎÁBLICE

Petra Špačková

Kobylisy jsou pražskou čtvrtí od doby první republiky, kdy byly v roce 1922 přičleněny k Velké Praze. Dnes jsou součástí městské části Praha 8. Zjednodušeně můžeme říci, že Kobylisy jsou čtvrtí složenou ze dvou různých typů zástavby. První část tvoří předválečná bloková zástavba z období průmyslového rozvoje Prahy na konci 19. a začátku 20. století a později též z období prudkého vývoje Prahy jako hlavního města nového státu v období mezi dvěma světovými válkami. Ta je doplněna o rádkovou zástavbu tzv. dvouletkového sídliště z konce 40. let 20. století. Jiný charakter zástavby pak najdeme na sídlišti Ďáblice, které bylo stavěno s využitím jiných urbanistických principů. Vysoká kvalita architektonického a urbanistického návrhu i samotného provedení výstavby řadí Ďáblice mezi nejhodnotnější sídliště v Česku. Přes převládající rezidenční funkci však v Kobylisích najdeme i několik významných institucí, jako je Český úřad zeměměřičský a katastrální nebo Ústav fotoniky a elektroniky AV ČR.

Podobně jako jiné předměstské oblasti Prahy zaznamenaly Kobylisy výrazný populační růst již v druhé polovině 19. století, v období intenzivní průmyslové revoluce, kdy se sem začali stěhovat dělníci pracující v libeňských továrnách (Broncová, Polák, 2014). Mezi hlavní rozvojové osy patřily ulice Trojská, V Holešovičkách, Davídkova, Střížkovská, Prosecká (Tuček, 2019). Počet obyvatel se mezi roky 1869 a 1900 zvýšil zhruba pětkrát a na prahu 20. století již šlo o obec s více než 2 tisíci obyvateli. Kobylisy si však v té době stále uchovávaly svůj zemědělský charakter (Broncová, Polák, 2014).

Na počátku 20. let se Kobylisy staly součástí tzv. Velké Prahy (obvodu Praha VIII), byť byly na jejím samotném okraji. Pro Kobylisy to však byl výrazný impulz k dalšímu rozvoji rezidenční funkce. Podle plánů Státní regulační komise, které byly zpracovány v roce 1924, se realizovalo několik typů zástavby (Tuček, 2019). V období první republiky tak zde byla postavena řada vil (Broncová, Polák, 2014). Na území tehdejší obce Ďáblice pak vznikla v sousedství kobylické zástavby kolonie rodinných domů Nové Ďáblice a naproti Ďáblickému hřbitovu též Seidlova kolonie (rodinné domy a malé činžovní domy, viz obrázek 12.1; Broncová, Polák, 2014, Praha neznámá, 2021). Ta byla postavena na konci 30. let továrníkem Seidlem (nejdříve 67 domů), který provozoval řeznictví a uzenářství. Podle Hany Řepkové připomíná rozvoj „satelitu“ za hranicemi Velké Prahy (Řepková, 2019). Tyto části Ďáblic pak byly v roce 1951 připojeny k hlavnímu městu a staly se součástí katastru Kobylis (Wimmer, 2000).

Obdobně jako v případě jiných čtvrtí na okraji města se v poválečném období bytová výstavba výrazně zintenzivnila a vznikly dva nové obytné celky. V západní části katastru bylo nejprve

na konci 40. let postaveno menší, tzv. dvouletkové sídliště Kobyličky I (v okolí ulice Horňátecká). Zvolený řádkový způsob zástavby respektoval předválečnou regulaci. Zajímavé je, že v 80. letech pak byly domy doplněny mansardovými nástavbami (Tuček, 2019).

Obrázek 12.1: Seidlova kolonie.

Zdroj: Praha známá neznámá (2021).

Název sídla	Charakter sídla	Počet domů	Počet obyvatel
Kobyličky	část města	522	5 881
Kobyličky – celkem	část města	522	5 881

Tabulka 12.1: Sídla tvořící katastrální území Kobyličky ve sčítání 1930.

Zdroj: Statistický lexikon (1934).

Obrázek 12.2: Sídliště Dáblice: velké deskové a terasové panelové domy.

Zdroj: Petra Špačková (2021).

Daleko výraznější přírůstek postavených bytů i nových obyvatel však přinesla výstavba sídliště Ďáblice mezi lety 1968–1975 (dostavby pak do roku 1983, Janečková, 2017). To bylo projektováno ve Směrném plánu hl. m. Prahy z roku 1961 jako součást Severního města – 4 samostatných obytných celků, které však měly být vzájemně provázány (Tuček, 2019). Sídlíště tvořilo bezmála 10 tisíc bytů (9500, Janečková, 2017) v různých typech bytových domů (věžové, řadové i menší bodové domy) a také v řadových rodinných domech v blízkosti prvorepublikové vilové zástavby (viz obrázek 12.2; Tuček, 2019, Řepková, 2019). Sídlíště též disponovalo bohatou občanskou vybaveností, kromě mateřských a základních škol a obchodů zde byly také obchodní dům a kino (Janečková, 2017). Obecně byly byty i občanská vybavenost projektovány ve vyšším standardu, než bylo zvykem (Řepková, 2019). Pro své architektonické a zejména urbanistické kvality bylo sídlíště velmi dobře hodnoceno již v 70. letech a mělo tak obdobné postavení jako sídlíště Lesná v Brně (Švácha, 2019).

V období po roce 1989 již k další významné výstavbě nedocházelo. V poslední době je však prostor sídliště pod velkým tlakem developerů. Ti se snaží postavit nové projekty ve volných prostranstvích a také místo nízkopodlažních objektů občanské vybavenosti (Švácha, 2019). Řada odborníků proto míní, že by sídlíště mělo mít památkovou ochranu (Řepková, 2015).

Obrázek 12.3: Jedna z variant plánovaného developerského projektu CPI výstavby na území sídliště Ďáblice.

Zdroj: Pražský deník, vizualizace CPI.

Vývoj počtu obyvatel, domů a bytů

Při sledování vývoje počtu obyvatel, domů a bytů můžeme identifikovat dvě období intenzivního rozvoje Kobyliš. Prvním z nich je období první poloviny 20. století a zejména pak období první republiky. Původně venkovská obec měla ještě v roce 1900 jen 135 domů a 2125 obyvatel, o padesát let později zde již bydlelo více než 10 tisíc obyvatel v téměř tisíci domech (viz graf vývoje počtu obyvatel v mapovém listu).

Přes tento poměrně intenzivní rozvoj však Kobylišy zaznamenaly nejintenzivnější nárůst počtu obyvatel i rozšiřování zástavby v souvislosti s výstavbou velkého sídliště Ďáblice na konci 60. a zejména pak v 70. letech 20. století a předtím menšího dvouletkového sídliště v okolí ulice Horňátecká (konec 40. let). V roce 1980 ve čtvrti bydlelo historicky nejvíce obyvatel – 37 tisíc. Přestože v dalších desetiletích byly postaveny další drobnější rezidenční projekty, což dokládá mírně rostoucí počet domů i bytů, počet obyvatel setrvale klesal. V roce 2019 bydlelo na území katastru Kobylišy jen 28 tisíc obyvatel. Situace je však obdobná i v případě dalších sídlištních čtvrtí (Špačková, Pospíšilová, 2017) a souvisí s postupným snižováním velikosti domácností souvisejícím s přirozenou proměnou původně mladých rodin, které se nastěhovaly do nových bytů na sídlišti (dospělé děti odcházejí ze společné domácnosti), a také s obecným celospolečenským trendem proměny struktury a velikosti domácností.

Vývoj sociálního prostředí a věkové struktury

V období před první světovou válkou bydleli v Kobyliších zejména lidé, kteří pracovali v zemědělství a průmyslu a nacházeli zde především levné bydlení s nízkým nájemným (Špačková, Nemeškal, 2015a). To dokládá struktura populace dle sociálního postavení v roce 1921: tři čtvrtiny obyvatel tvořili dělníci a nádeníci (Špačková, Nemeškal, 2015c). Přes intenzivní výstavbu v období první republiky, která též zahrnovala vily pro obyvatele s vyšším socioekonomickým statutem, se na celkovém obrazu Kobyliš příliš nezměnilo. Julie Moschelesová (1937) tak čtvrť zařazuje do kategorie katastrů s velmi slabým ekonomickým statutem a obdobně Jiří Král o dekádu později (1946) označuje obyvatele za sociálně slabé.

Z dat ze Sčítání lidu, domů a bytů konaného v roce 1970 je zřejmé, že Kobylišy si ponechávaly podprůměrný sociální status i po první polovinu socialistického období. Podíl obyvatel se středoškolským a vysokoškolským vzděláním byl podprůměrný (26 % vs. 31 % v případě Prahy jako celku) a naopak podíl dělníků o něco vyšší (45 % vs. 43 %). Je však patrná určitá prostorová diference území katastru. Nízká úroveň vzdělanosti a vyšší podíl dělnického obyvatelstva byly v Dolních Kobyliších (předválečná výstavba) a také ve Starých Ďáblicích v blízkosti Ďáblického hřbitova. Vyšší socioekonomický status naopak vykazovalo území ZSJ Pod Kobyliškou vozovnou, kde bylo postaveno dvouletkové sídliště Kobylišy (v okolí ulice Horňátecká).

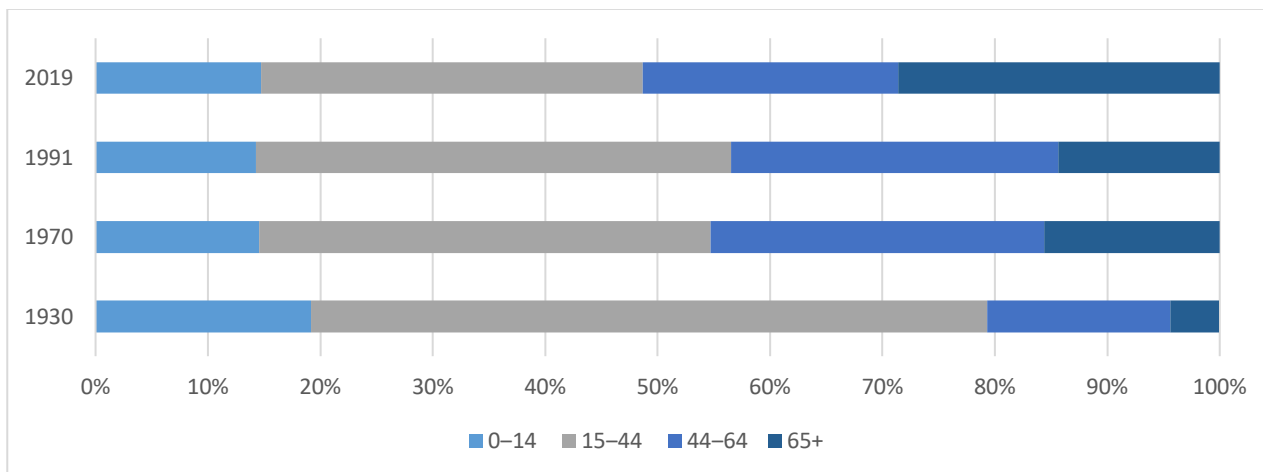
Relativně vyšší vzdělanost vykazovali noví obyvatelé sídliště Ďáblice. Do nově postavených bytů se přistěhovaly především mladé rodiny s dětmi. Díky zvyšující se dostupnosti vzdělání v průběhu 20. století pak mladí lidé dosahovali vyššího vzdělání (Špačková, Pospíšilová, 2017). Pro sídliště Ďáblice však bylo typické, že struktura obyvatel byla i tak velice rozmanitá. Z výpovědí pamětníků vyplývá, že byty na sídlišti dostali jednak prominenti režimu (komunističtí funkcionáři, herci, zpěváci, sportovci), diplomaté nebo střední vrstva intelektuálů, ale také dělníci a sociálně slabí obyvatelé (Čtvrtlíková, 2019, Mlčoch, 2019, Pufflerová, 2019). V roce 1980 tak Kobyličky byly jednou ze čtvrtí s nejvyšší úrovní vzdělanosti v Praze (Špačková, Nemeškal, 2015b) a žil zde vysoký podíl zaměstnanců (respektive nízký podíl dělníků) (Špačková, Nemeškal, 2015c).

V postsocialistickém období se Kobyličky zařadily po bok jiných sídlištních čtvrtí (jako jsou Háje, Střížkov nebo Krč), jejichž pozice v rámci města se zhoršovala. Přestože i zde docházelo k postupnému zvyšování vzdělanostní úrovně obyvatel, byl tento proces výrazně pomalejší než ve městě jako celku (Špačková, Nemeškal, 2015b). Obecně pak Kobyličky patřily ke katastrům s průměrnou úrovní vzdělanosti (Špačková, Nemeškal, 2015b) a průměrným podílem zaměstnaných ve třech nejvyšších kategoriích klasifikace zaměstnání ISCO (Špačková, Nemeškal, 2015c).

Mezi oblasti s vysokou vzdělaností patřily dvě části sídliště Ďáblice (ZSJ Kobyličky u hvězdárny s řadovými domy a ZSJ Nové Ďáblice – severní část sídliště Ďáblice), předválečná část Kobyličky doplněná o několik nových rezidenčních projektů (ZSJ Horní Kobyličky) a ZSJ Pod Čimickým hájem, kde stojí předválečné rodinné domy a několik panelových domů. Na druhé straně nízkou vzdělanost vykazovaly ZSJ Dolní Kobyličky s předválečnou zástavbou a nově také ZSJ Ďáblice-východ a Pod Ládvím, které tvoří východní a severní část sídliště Ďáblice.

Obdobně jako sociální složení se i věková struktura obyvatel Kobyličky v průběhu posledního století výrazně proměňovala. V roce 1930 – v období prudkého rozvoje Prahy – bydlelo v Kobyličkách velice mladé obyvatelstvo. Ostatně podobná situace panovala ve většině pražských čtvrtí. Celé tři pětiny obyvatel tvořili lidé v mladším produktivním věku mezi 15 a 44 lety (viz obrázek 12.4). Tato a rovněž dětská složka obyvatel do 14 let (19 %) již nikdy v dalším vývoji neměla tak vysoký podíl na celkové populaci. Naopak senioři nad 65 let byli mezi obyvateli zastoupeni jen 4 %.

V období socialismu docházelo k postupnému stárnutí obyvatel, kteří se do Kobyličky přistěhovali v období první republiky. Ve věkové pyramidě pro rok 1970 tak vidíme početnou generaci ve věku zhruba 60 let a více (již více než 16 % celkového počtu obyvatel). Více početné bylo také mladé obyvatelstvo mezi 15 a 29 lety, které se přistěhovalo do nových bytů postavených v poválečném období.

Obrázek 12.4: Proměna věkové struktury obyvatel Kobyliš.

Zdroj: ČSÚ (2020b), SLDB (1930; 1970; 1991).

V druhé polovině socialistického období pak byl vývoj věkové struktury obyvatel výrazně ovlivněn výstavbou sídliště Ďáblice. V roce 1991 tak byla zřejmá typická dvougenerační věková struktura. Ve věkové pyramidě dobře vidíme původní generaci rodičů (nyní ve věku 40–54) a dětí (nyní ve věku 10–24). Oproti jiným sídlištím (například Jižnímu Městu) byla díky předválečné a poválečné dvouletkové výstavbě v katastru zastoupena i populace seniorů.

V posledních třiceti letech jsme mohli pozorovat další stárnutí dvougenerační věkové struktury obyvatel sídliště Kobyliš. S tím souvisí výrazný nárůst podílu obyvatel v seniorském věku: téměř jedna třetina obyvatel je již ve věku 65 let a více. Kromě toho je ale zřejmé vyšší zastoupení obyvatel v mladším produktivním věku v důsledku migrační atraktivity Prahy pro obyvatele jiných regionů Česka a jejich přestěhování do Prahy.

Poslední charakteristikou obyvatel, které v mapě hodnotíme, je jejich státní příslušnost. Z celkového počtu obyvatel bylo v roce 2019 celkem 9 % s jinou než českou státní příslušností. Nejčastěji byli zastoupeni Ukrajinci (35 %), Slováci (19 %), Rusové (9 %) a Vietnamci (5 %). Vyšší podíl cizinců žil ve starších částech Kobyliš – v předválečné a poválečné dvouletkové zástavbě (mezi 11–14 %). V ZSJ Pod Kobylišskou vozovnou byl i výrazně vyšší podíl Ukrajinců (44 % z celkového počtu cizinců) a v ZSJ Dolní Kobylišy pak častěji bydleli obyvatelé s vietnamskou státní příslušností (12 %). Naopak relativně méně cizích státních příslušníků žilo v územích se sídlištní zástavbou (kolem 6–7 %), přičemž zde byli častěji zastoupeni Slováci.

Literatura:

BRONCOVÁ, D., POLÁK, M. (2014): *Praha 8 známá neznámá*. MILPO, Praha.

ČTVRTLÍKOVÁ, M. (2019): Krásné sídliště Ďáblice. In: Lehkoživová, I., Platil, J., Tuček, O. (eds.): *Sídliště Ďáblice*, Spolek přátel sídliště Ďáblice, Praha, s. 96–97.

JANEČKOVÁ, M. (2017): Praha – Ďáblice. In: Skřivánková, L., Švácha, R., Novotná, E., Jirkalová, K.: *Paneláci 1*. Uměleckopřemyslové museum, Praha, s. 304–311.

KRÁL, J. (1946): *Zeměpisný průvodce Velkou Prahou a její kulturní oblastí*. Melantrich, Praha.

MLČOCH, L. (2019): Duchovní rozměr sídliště. In: Lehkoživová, I., Platil, J., Tuček, O. (eds.): *Sídliště Ďáblice*, Spolek přátel sídliště Ďáblice, Praha, s. 40–41.

MOSCHELESOVÁ, J. (1937): The Demographic, Social and Economic Regions of Greater Prague: A Contribution to Urban Geography. *Geographical Review*, 27 (3): 414–429.

PRAHA NEZNÁMÁ (2021): *Seidlova kolonie*. Dostupné z: <https://www.prahaneznama.cz/praha-8/kobylisy/seidlova-kolonie/> [cit. 22. 7. 2020].

PUFFLEROVÁ, I. (2019): První děti sídliště. In: Lehkoživová, I., Platil, J., Tuček, O. (eds.): *Sídliště Ďáblice*, Spolek přátel sídliště Ďáblice, Praha, s. 38–39.

ŘEPKOVÁ, H. (2015): Problematika památkové ochrany sídlišť na příkladu sídliště Ďáblice. *Zprávy památkové péče*, 75 (4): 313–321.

ŘEPKOVÁ, H. (2019): Urbanismus a architektura sídliště. In: Lehkoživová, I., Platil, J., Tuček, O. (eds.): *Sídliště Ďáblice*, Spolek přátel sídliště Ďáblice, Praha, s. 36–69.

ŠPAČKOVÁ, P., NEMEŠKAL, J. (2015a): *Sociální status obyvatel meziválečné Prahy*. Specializovaná mapa. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné z: <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/historie> [cit. 22. 7. 2021].

ŠPAČKOVÁ, P., NEMEŠKAL, J. (2015b): *Vzdělanost v Praze*. Specializovaná mapa. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné z: <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/historie> [cit. 22. 7. 2021].

ŠPAČKOVÁ, P., NEMEŠKAL, J. (2015c): *Postavení v zaměstnání v Praze*. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Dostupné z: <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/historie> [cit. 22. 7. 2021].

ŠPAČKOVÁ, P., POSPÍŠILOVÁ, L. (2017): Proměna obyvatelstva vybraných obytných celků krásné fáze. In: Skřivánková, L., Švácha, R., Novotná, E., Jirkalová, K.: *Paneláci 1*. Uměleckoprůmyslové museum, Praha, 312–320 s.

ŠVÁCHA, R. (2019): Krásné sídliště Ďáblice. In: Lehkoživová, I., Platil, J., Tuček, O. (eds.): *Sídliště Ďáblice*, Spolek přátel sídliště Ďáblice, Praha, s. 8–13.

TUČEK, O. (2019): Vznik sídliště. In: Lehkoživová, I., Platil, J., Tuček, O. (eds.): *Sídliště Ďáblice*, Spolek přátel sídliště Ďáblice, Praha, s. 14–35.

WIMMER, M. (2000): *Ďáblice*. Maroli, Praha.

Zdroje dat:

ANDRÉ, K. (1902): Mapa politického a školního okresu karlínského složeného ze zastupitelských okresů karlínského a brandýského n./L. v království Českém. Okresní výbor Karlínský. 1 : 25 000.

ARCČR 500 (2016): Databáze vektorových GIS vrstev.

BOHÁČ, A. (1923): *Hlavní město Praha: studie o obyvatelstvu*. Státní úřad statistický, Praha.

BOHÁČ, Z. (1976): Tisíciletý vývoj Prahy. *Historická geografie*, 14–15: 19–54.

CIZINECKÁ POLICIE (2019): Interní databáze cizích státních příslušníků k 1. 1. 2018.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1885): *Podrobný seznam míst v Čechách (podle sčítání 1880)*. Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1893): *Podrobný seznam míst v Čechách. Nově zmapován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1890*. Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISE (1904): *Lexikon obcí pro království a země na říšské radě zastoupené: zpracován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1900. IX., Čechy*. C.k. statistická ústřední komise, Vídeň.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1872): *Seznam míst v království českém podle výsledků sčítání lidu z 31. prosince 1869*. C. k. místodržitelství, Praha.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1913): *Seznam míst v království Českém*. C.k. místodržitelství, Praha.

ČSÚ (1970): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 12. 1970. Elektronická databáze dat, upraveno podle Statistického lexikonu. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1980): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 11. 1980. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1991): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 3. 3. 1991. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2001): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2011): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 26. 3. 2011. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2019): Obyvatelstvo a rozloha katastrálních území Prahy 2000–2019. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2019): Databáze demografických údajů za obce ČR. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2020): Obyvatelstvo podle pohlaví a věkových skupin v urbanistických obvodech Prahy k 31. 12. 2019. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ a MV (2007): *Statistický lexikon obcí České republiky 2007*. Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra ČR.

ČÚGK (1972-3): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1977-1981): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1984-7): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚZK (1990-5): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (1999-2000): Státní mapa 1 : 5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (2020): Originální mapy stabilního katastru 1836–1843. 1:2 880. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html> [cit. 22. 7. 2020].

FEDERÁLNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD (1967): *Statistický lexikon obcí ČSSR 1974*. Federální statistický úřad, Praha.

IPR (2020): Archiv leteckých snímků (Ortofotomap). Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy. Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/ortofoto-archiv/> [cit. 22. 7. 2020].

PALACKÝ, F. (1848): *Popis království Českého: čili Podrobné poznamenání všech dosavadních krajůw, panství, statkůw, měst, městeček a wesnic, někdejších hradůw a twrzí, též samot a zpustlých osad mnohých w zemi České, s udáním jejich obywatelstwa dle popisu r. MDCCCLIII vykonaného.* J. G. Kalve, Praha.

PŘÍSPĚVATELÉ OPEN STREET MAP (2020): Databáze vektorových GIS vrstev. Dostupné z: openstreetmap.org [cit. 22. 7. 2020]

REGULAČNÍ PLÁNY STÁTNI REGULAČNÍ KOMISE (1939): Stopceny. Ceny stavebních pozemků 1:2880. Geoportal hl. m. Prahy. Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/srk/> [cit. 22. 7. 2020].

ŘSCP (2020): Cizinci v Česku. Interní anonymizovaná databáze. Ředitelství služby cizinecké policie ČR, Praha.

SLDB (1970): Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů. Urbanistické obvody v Praze. Český statistický úřad, Praha.

SLDB (1991): Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů. Urbanistické obvody v Praze. Český statistický úřad, Praha.

SLDB (2011): Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů. Urbanistické obvody v Praze. Český statistický úřad, Praha.

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1895): *Poměry příbytečné v královském hlavním městě Praze a ve spojených s městskou statistickou kommissí obcích, zejména v Karlíně, na Smíchově, na Královských Vinohradech a v Žižkově, jakož i v jiných pěti obcích sousedních dle výsledků popisu ze dne 31. prosince 1890.* Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1906): *Sčítání lidu v Král. hlav. městě Praze a obcích sousedních provedené 31. prosince 1900. Díl II, oddělení II. Poměry příbytečné v Praze.* Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÁ KOMISE KRÁLOVSKÉHO HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1911): *Hlavní výsledky popisu obyvatelstva ze dne 31. prosince 1910 v král. hlav. městě Praze a obcích okolních.* Statistická komise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÝ LEXIKON (1934): *Statistický lexikon obcí v Republice československé. Na základě sčítání lidu z 1. prosince 1930. Díl I. Čechy.* Praha, Orbis.

STATISTICKÝ LEXIKON OBCÍ ČSSR 1965 (1966): Podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961, SEVT, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1924): Statistický lexikon obcí v republice Československé. Státní úřad statistický, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1934): *Sčítání lidu v Republice československé ze dne 1. prosince 1930. Díl I. Růst, koncentrace a hustota obyvatelstva, pohlaví, věkové rozvrstvení, rodinný stav, státní příslušnost, národnost, náboženské vyznání.* Státní úřad statistický, Bursík a Kohout, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ A MINISTERSTVO VNITRA (1955): *Statistický lexikon obcí Republiky československé.* Státní úřad statistický a ministerstvo vnitra, Praha.

SZKÚ (1951): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Státní zeměměřičský a kartografický ústav, Praha.

URRLAB (2013): Administrativní hranice katastrálních území Hlavního města Prahy 1921-2011. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Urbánní a regionální laboratoř, Praha. Dostupné z: <http://www.historickygis.cz/shp-vrstvy> [cit. 22. 7. 2020].

ÚSGK (1955-8): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha.

ÚSGK (1962-8): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha.